Biuletyn
Polonistyczny

24.11.2019
Uniwersytet
Katedra Języka i Literatury Polskiej, Wydział Studiów Europejskich, Amerykańskich i Międzykulturowych (Dipartimento di Studi Europei Americani e Interculturali)

Miejscowość: Rome
Instytucja macierzysta:
Adres: Circonvallazione Tiburtina, 4, 00185 Roma

Telefon: +39 06 49911

E-mail: antonella.fulli@uniroma1.it

Katedra Języka i Literatury Polskiej na Rzymskim Uniwersytecie "La Sapienza" została powołana do życia jako pierwsza we Włoszech i jedna z pierwszych w Europie katedra polonistyki w roku akademickim 1929/30 dzięki zabiegom Romana Pollaka oraz slawistów włoskich. Jej kierownikiem został profesor Giovanni Maver, który kierował nią do 1961 roku. Następnie funkcję tę pełnili: Riccardo Picchio (1961-68), Sante Graciotti (1968-89) i Pietro Marchesani (1989-94). Od 1994 katedrą kieruje profesor Luigi Marinelli. Od roku 2008 skład Katedry powiększył się o profesor Monikę Woźniak.

Prace badaczy związanych z Katedrą obejmują szerokie spektrum epok historycznych, od literatury renesansu i baroku do twórczości współczesnych polskich pisarzy, wpisują się także w różne dziedziny i tematyki, od literaturoznawstwa i przekładoznawstwa do studiów kulturowych i komparatystycznych. Pracownicy Katedry, znawcy dwóch kultur i dwóch języków, często łączą działalność naukową z tłumaczeniem literackim (Czesław Miłosz, Aleksander Wat, Tadeusz Kantor). W Katedrze powstały prace ważne dla całej polonistyki włoskiej, jak *Historia literatury polskiej* (*Storia della letteratura polacca* pod redakcją Luigiego Marinellego) czy podręcznik do języka polskiego (*Corso di lingua polacca con grammatica di base)*.

Od początku istnienia Katedry Języka i Literatury Polskiej odbywały się zajęcia języka polskiego w ramach lektoratu prowadzonego przez lektorów z Polski, wśród których znalazło się wielu wybitnych badaczy. Byli to: Mieczysław Piszczkowski

(1930-1931) polonista z Uniwersytetu Lwowskiego, Mieczysław Brahmer (1932-1937) z Uniwersytetu Jagiellońskiego, później dyrektor italianistyki na Uniwersytecie Warszawskim, orientalistka Maryla Falk (1937-1938), później wykładowca w Kalkucie, Władysław Floryan (1938-1939), potem wykładowca Uniwersytetu Wrocławskiego. W okresie powojennym lektorami byli m.in. Halina Kralowa, tłumaczka z Warszawy i Andrzej Litwornia (1972-1984), historyk literatury, następnie szef polonistyki w Udine. Wśród innych lektorów związanych z Katedrą warto wspomnieć Annę Mazanek (1985-1990), Irenę Mamcarz i Jerzego Majchrowskiego. Od 2005 lektorką jest Agnieszka Stryjecka z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Zainteresowania pracowników Katedry odzwierciedlają organizowane przez nich konferencje, często we współpracy z polskimi placówkami w Rzymie, takimi jak stacja PAN i Instytut Polski. W ostatnich latach ważnymi wydarzeniami były konferencja na temat twórczości Tadeusza Kantora (2015) oraz konferencja, projekcje i wystawa na temat włoskiej recepcji *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza (2016).

Katedra Języka i Literatury Polskiej na Rzymskim Uniwersytecie "La Sapienza" prowadzi zajęcia z zakresu historii literatury polskiej, języka polskiego i z tłumaczenia dla słuchaczy trzyletnich studiów licencjackich oraz dwuletnich studiów magisterskich. Może się także pochlubić wypromowaniem wielu doktorantów, którzy następnie rozwinęli działalność w innych ośrodkach uniwersyteckich we Włoszech.

Agnieszka Stryjecka

Katedra została powołana do życia w roku akademickim 1929/1930.

Jej kierownikami byli:

Giovanni Maver 1929-1961

Riccardo Picchio 1961-1968

Sante Graciotti 1968-1989

Pietro Marchesani 1989-1994

Luigi Marinelli 1994 - do dnia dzisiejszego

Krótka historia katedry języka i literatury polskiej na Uniwersytecie Sapienza w Rzymie

Kiedy przy okazji konferencji lub innego wydarzenia spotykają się poloniści z całych Włoch, zwykle jest ich niewielu i wszyscy się znają. Dzieje się tak nie tylko dlatego, że jest to grupa nieliczna, ale także dlatego, że prawie wszyscy mają jakiś związek

z Uniwersytetem Sapienza w Rzymie, na którym od 90 lat działa katedra poświęcona studiom nad językiem i literaturą polską.

To właśnie tutaj zaczęło swoją polską przygodę wielu profesorów, którzy dziś pracują na różnych uniwersytetach we Włoszech, często również mających katedry języka polskiego. Każdy z nich w sobie właściwy sposób, zgodnie z własnym charakterem i zainteresowaniami wnosi swój wkład w wzbogacenie tego środowiska naukowego i szerzenie pasji do tej (z pewnością niemałej) części słowiańskiego świata. Przykładów nie brakuje i pozwalają nam odbyć wycieczkę do wielu najważniejszych włoskich uczelni. Pozostając w stolicy, na Uniwersytecie Tor Vergata od 2000 roku katedrą języka polskiego kieruje profesor Marina Ciccarini która ukończyła studia i napisała doktorat na Uniwersytecie Sapienza. Przenosząc się do Toskanii, spotykamy Giovannę Tomassucci, obecnie profesor języka polskiego i literatury w Pizie, która również przygotowywała swoją pracę doktorską na tym samym rzymskim uniwersytecie. Laura Quercioli-Mincer, obecnie profesor literatury i kultury polskiej w Genui, kierująca katedrą stworzoną przez Pietro Marchesaniego, również ukończyła tę samą uczelnię i po doktoracie w Polsce wróciła do Rzymu, aby wykładać literaturę. Później, gdy katedrą kierował już Luigi Marinelli, Andrea Ceccarelli po ukończeniu studiów we Florencji obronił pracę doktorską z literatury polskiej na Sapienzy i obecnie reprezentuje katedrę polonistyki w Bolonii. Przechodząc do Udine, spotykamy Emiliana Ranocchiego, odpowiedzilanego za kursy języka polskiego i literatury polskiej, który w Rzymie przygotowywał rozprawę doktorską na temat literatury polskiego romantyzmu. Studenci w Wenecji uczą się języka polskiego pod opieką Franceski Fornari, która również ukończyła Uniwersytet Sapienza. W Mediolanie spotykamy Lucę Bernardiniego, a w Padwie Marcella Piacentiniego, którzy przygotowali swoje prace doktorskie na Sapienzy. Wreszcie na zakończenie tej podróży po włoskich uczelniach należy przypomnieć, że od listopada 1994 roku katedrą języka polskiego na Sapienzy w Rzymie kieruje profesor Luigi Marinelli, który po ukończeniu studiów we Florencji u Antona Marii Raffo, tutaj obronił doktorat w zakresie slawistyki i od 25 lat jest profesorem zwyczajnym polonistyki i literatury, kontynuując długą tradycję, która była świadkiem narodzin i rozkwitu polonistyki na największym włoskim i europejskim uniwersytecie.

Także przyszłość polonistyk włoskich leży w rękach absolwentów Sapienzy, którzy podobnie jak Alessandro Amenta, dzisiaj profesor na Tor Vergata, prowadzą działalność naukową i dydaktyczną korzystając z doświadczeń nabytych na Sapienzy. Podając przykłady odnoszące się do świata akademickiego, warto też pamiętać, że wielu z bsolwentów polonistyki zachowuje kontakty z macierzystą uczelnią i traktuje ją jako punkt odniesienia. Ich entuzjazm i zainteresowanie tematyką polską sprawiają, że godnie reprezentują Sapienzę w różnych instytucjach we Włoszech i w Polsce. Nie sposób wymienić ich wszystkich, ale warto wspomnieć o tych, którzy działają w różnych sektorach kultury. Są tacy, którzy poświęcają się dziennikarstwu (jak Giulia Palmieri w RAI, Amanda Coccetti w prasie kulturalnej), ci, którzy zajmują się tłumaczeniem (jak Francesco Groggia) czy translatologią (Lorenzo Costantino), ci, którzy poświęcają się aktorstwu

(Massimiliano Cutrera) i ci, którzy są zaangażowani w nauczanie (Federica K. Clementi).

Początki polonistyki na Rzymskim Uniwersytecie La Sapienza.

Aby naszkicować historię wieloletniego związku między polonistyką i Sapienzą trzeba cofnąć się w przeszłość i prześledzić rozwój współpracy pożądanej przez młodych naukowców z obu krajów; bo przecież nie byłoby możliwe utworzenie katedry literatury i języka polskiego bez wspólnych wysiłków specjalistów z Polski i z Włoch.

Głównym twórcą tego związku był **Roman Pollak**, młody zapaleniec, który przygotował swoją pracę doktorską podczas I wojny światowej a po jej zakończeniu brał udział w tworzeniu uniwersytetu w Poznaniu. Kilka lat później, ożywiony pragnieniem, aby rozpowszechniać wśród Włochów wiedzę o polskiej kulturze, przybył do Rzymu, gdzie został wykładowcą na uniwersytecie w Rzymie. Budzące

entuzjazm u słuchaczy wykłady Pollaka przygotowały grunt i przyczyniły się do rozwoju badań a następnie do utworzenia Katedry Języka i Literatury Polskiej. To wydarzenie miało ogromne znaczenie dla wszystkich zajmujących się badaniami polonistycznymi, ponieważ w czasach, o których mowa, nie było w Europie ani jednej katedry polonistycznej. Wiele uniwersytetów oferowało kursy slawistyki, czasem z dodatkiem lektoratu polskiego lub wykładów z literatury polskiej, ale nigdzie nie było katedry poświęconej całkowicie studiom polonistycznym. Szczęśliwie się złożyło dla Sapienzy, że zainteresowania naukowe, doświadczenie i entuzjazm Romana Pollaka połączyły się z zamiłowaniami i operatywnością innego utalentowanego naukowca: Giovanniego Mavera, wówczas slawisty w Padwie. W ten sposób, dzięki zaangażowaniu tych dwóch naukowców powstała w 1929 roku pierwsza we Włoszech i w Europie Katedra Języka i Literatury Polskiej, katedra, dzięki której rozpoczęła się wymiana naukowa i kulturalna trwająca po dziś dzień.

Warto w tym miejscu wspomnieć, że zainteresowanie kulturą polską we Włoszech nie pojawiło się jedynie za sprawą polonistyki na Sapienzy. W rzeczy samej miały tu miejsce rozmaite wydarzenia i przedsięwzięcia przybliżające Polskę społeczeństwu włoskiemu, wśród nich należy wymienić studia bibliograficzne Sebastiana Ciampiego, przeprowadzone w pierwszej połowie XIX w., oraz powołaną do życia przez Domenico Santagatę w Bolonii w 1879 Akademię Historii i Literatury Polskiej i Słowiańskiej im. Adama Mickiewicza., gdzie wykłady na temat literatury polskiej wygłaszał Teofil Lenartowicz. Kolejnym ważnym punktem odniesienia dla wszystkich zainteresowanych badaniami polonistycznymi we Włoszech był Instytut IPEO (Istituto per l’Europa Orientale) i wydawany tam periodyk "Rivista di Letterature Slave", a zwłaszcza cykl *Pagine di letteratura* polacca poświęcony literaturze polskiej.

Roman Pollak bardzo silnie odczuwał bliskość Polski i Włoch i mówił też o niej w swoim wykładzie inauguracyjnym wygłoszonym na Sapienzy 17 stycznia 1924, gdzie podkreślił wspólnotę losów obu krajów bardzo charakterystycznym zdaniem: "Jest zatem możliwe znalezienie tajemnych dróg, po których Włoch z krwi i kości zdoła wyprzedzić wszystkich innych cudzoziemców w drodze do sanktuarium kultury i literatury polskiej".

Ostatecznie to właśnie Pollak był dla twórców współczesnej polonistyki istotnym punktem odniesienia. Mający doświadczenie zdobyte przy zakładaniu uczelni w Poznaniu, młody uczony nie tylko wykazał entuzjazm wobec powstających studiów w tym kierunku, ale był także gwarantem ciągłości kontaktów naukowych między polonistami włoskimi i Polską.

Uwzględnić należy także ówczesną sytuację polityczną: rząd włoski poszukiwał kontaktów z krajem ze wschodniej Europy spoza orbity sowieckiej, zatem Polska odrodzona po zaborach i podnosząca się po wojnie bolszewickiej z 1920, idealnie wpisywała się w te poszukiwania. Również ze strony polskiej występowało zapotrzebowanie na spektakularne wydarzenie godne uczczenia czterechsetnej rocznicy urodzin Jana Kochanowskiego, którą hucznie obchodzono w całej Polsce w 1930. Można powiedzieć więc, że patronem powstania Katedry Języka i Literatury Polskiej na Sapienzy jest nasz wielki poeta Renesansu.

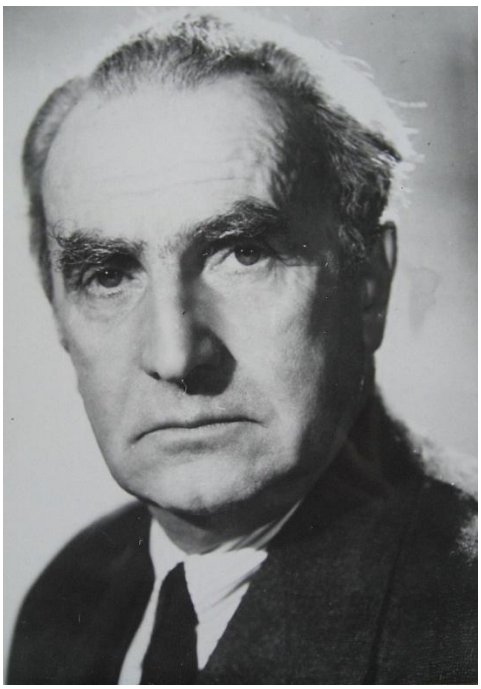

W takiej sytuacji w roku akademickim 1929/30 zostaje powołana do życia Katedra Języka i Literatury Polskiej pod kierownictwem profesora **Giovanniego Mavera**, padewskiego slawisty, mającego za sobą liczne pobyty naukowe w Polsce. Po przyjeździe do Rzymu Maver nie porzucił swoich zainteresowań słowiańszczyzną, dalej prowadził studia w tej dziedzinie językowej i kulturowej, jednak niezmiennie z Polską jako punktem odniesienia. Na Sapienzy wokół Mavera zebrała się grupa naukowców, zwanych w związku z tym "szkołą Mavera", którzy to naukowcy mimo wszystkiego, co ich różniło, zgodnie kontynuowali dzieło Mistrza i jego misję naukową. Do wychowanków Mavera należeli: Bruno Meriggi, Riccardo Picchio i Sante Graciotti, wszyscy wymienieni to slawiści o silnym nastawieniu polonistycznym i polonifilskim. Od przejścia Mavera na emeryturę w 1961, wyznaczony przez niego kurs utrzymywał najpierw Picchio, a po jego wyjeździe na Yale, przez ponad dekadę **Sante Graciotti**. Kolejnym szefem Katedry Języka i Literatury Polskiej był profesor Pietro Marchesani, który zdobył to miejsce

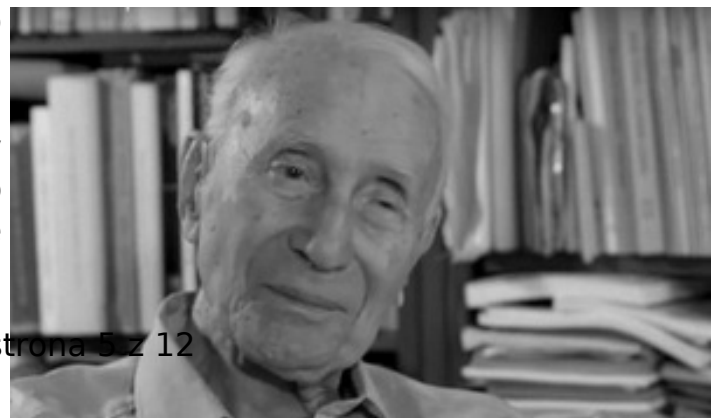

w 1989, i który po trzech latach je zostawił, by powrócić do Genui i objąć tamtejszą właśnie utworzoną polonistykę. Zwycięzcą kolejnego konkursu na szefa rzymskiej polonistyki został Luigi Marinelli, który nieprzerwanie od 1994 kieruje pracami Katedry Języka i Literatury Polskiej na Rzymskim Uniwersytecie La Sapienza. Przez lata wspierali go w tej pracy tacy wykładowcy jak: Laura Quercioli-Mincer, Francesca Fornari i Alessandro Amenta. W tym czasie polonistyka rozwinęła się do tego stopnia, że pojawiła się potrzeba przejęcia części nauczania przez drugiego profesora. I tak, w 2008 roku polonistyka na Sapienzy zmieniła obsadę jednoosobową, typową dla włoskich katedr tak zwanych "małych języków", i w zespole Katedry pojawiła się zaproszona z Uniwersytetu Jagiellońskiego profesor Monika Woźniak, która prowadzi wykłady z literatury polskiej oraz z translatoryki.

Lektor: postać ulotna choć o fundamentalnym znaczeniu

Aby móc z powodzeniem oddawać się poznawaniu literatury i kultury jakiegoś kraju, niezbędna jest znajomość języka, by móc przynajmniej poprawnie wymawiać nazwiska artystów i tytuły dzieł, a może nawet samodzielnie czytać utwory w oryginale, co pozwoli na bezpośredni kontakt z tekstem i całą dokumentacją z nim związaną. Na Sapienzy od początku istnienia polonistyki działa lektorat języka polskiego. Długa jest lista osób, które w ciągu tych dziewięćdziesięciu lat pełniły rolę lektora; niektóre z nich łączyły to zadanie z innymi (często z działalnością przekładową czy naukową), inne zaś zawiesiły swoją działalność na czas pracy na lektoracie, w każdym razie wszystkie ofiarowały rzymskiej uczelni swoje umiejętności i pasję niezbędne w nauczaniu. Praca z liczną grupą studentów dla wszystkich stała się ważnym doświadczeniem życiowym i zawodowym.

Dla niektórych z lektorów na Sapienzy praca tutaj była pierwszym doświadczeniem zawodowym, pojawili się świeżo po studiach i doświadczenie rzymskie przyczyniło się do wykrystalizowania się ich zainteresowań i planów zawodowych. Ci zaś, którzy wcześniej już pracowali jako lektorzy w rozmaitych instytucjach zajmujących się uczeniem polskiego, dorzucili do swego doświadczenia znaczący etap. Postać lektora, przynajmniej w czasach istnienia tzw. lektoratów z wymiany (zlikwidowanych w 2010 roku na skutek działania reformy "Gelmini") była dość ulotna; cudzoziemiec pojawiał się w Rzymie na względnie krótki okres, poświęcał nauczaniu polskiego swój czas i siły, by następnie powrócić na macierzystą uczelnię i do swoich ulubionych zajęć. Jego obecność była zatem raczej przelotna i odciskała się jedynie w pamięci studentów, przed którymi odkrywał tajniki polszczyzny. Z powodu tej przelotności związków z Sapienzą trudno jest ustalić kompletną listę lektorów. W każdym razie już przytoczone poniżej nazwiska dokumentują bogactwo doświadczenia specjalistów, którzy pozostawili w sobie właściwy sposób ślad w dziejach rzymskiej uczelni i w sercach studentów, z którymi dane im było pracować.

Jednym z pierwszych lektorów, po którym pozostał ślad w dokumentach, był **Mieczysław Piszczkowski**,

polonista przybyły ze Lwowa do pracy w roku akademickim 1930/31. W latach 1932-37 uczył polskiego Mieczysław Brahmer, wykładowca z Uniwersytetu Jagiellońskiego, w późniejszych latach uznany italianista i kierownik romanistyki na Uniwersytecie Warszawskim. W roku 1937/38 funkcję lektora pełniła Maryla Falk, orientalistka specjalizująca się w kulturze Indii, która potem wykładała języki słowiańskie w Kalkucie. Władysław Floryan, po powrocie do Polski wykładowca historii literatury na uniwersytecie we Wrocławiu, był lektorem na Sapienzy w 1938/39. Wśród lektorów języka polskiego w kolejnych latach należy wymienić Halinę Kralową, italianistkę i tłumaczkę, która przyjechała do Rzymu z Warszawy.

Andrzej Litwornia, historyk literatury, pracujący następnie jako profesor w Udine i Pizie, spędził na Sapienzy pięć lat (1979-84), a po nim nauczanie przejęła Anna Mazanek (1985-90), lektorka przybyła z warszawskiego Polonicum. Kolejni lektorzy to: Irena Mamcarz, która z Rzymu pojechała do Paryża na Sorbonę, Jerzy Majchrowski uczący cudzoziemców na Uniwersytecie Łódzkim, Monika Strykowska (1998-2001) po zakończeniu pracy jako lektorka pracująca w Bibliothèque Polonaise w Paryżu.

Od 2001 do 2005 lektorem była wspominana już Monika Woźniak, polonistka i italianistka z Uniwersytetu Jagiellońskiego, historyk literatury, która kilka lat później powróci do Rzymu jako wykładowca literatury polskiej. Od roku akademickiego 2005/2006 lektorat jest w rękach niżej podpisanej, Agnieszki Stryjeckiej, przybyłej z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, współautorki (napisanego z Luigim Marinelim) wydanego w 2014 pierwszego podręcznika do języka polskiego dla Włochów.

Katedra jako międzynarodowe centrum badań i studiów

Od początku swojego istnienia Katedra Języka i Literatury Polskiej na Uniwersytecie Sapienza była cenionym ośrodkiem naukowym, który przyciągał nie tylko osoby po prostu zainteresowane polską kulturą, ale także badaczy z własnym dorobkiem, pragnących pogłębić go i podzielić się nim z tymi, którzy z entuzjazmem i pasją pracują nad rozwojem ośrodka. Katedra ma długą tradycję publikacji dotyczących Polski, jej języka i j kultury, będących owocem przeprowadzanych tam badań, analiz i porównań. Ponadto, ci którzy mają pewną znajomość języka włoskiego i języka polskiego najczęściej skupiają się na tłumaczeniach i często osiągają w nich wielki sukces. Jakość prac tych polonistów jest bez wątpienia zasługą ich osobistych umiejętności, nie uniwersytetu, ale ważne jest przyjrzeć się chociaż kilku istotnym przekładom zredagowanym i opublikowanym przez nich w okresie studiów lub pracy w rzymskiej uczelni.

Giovanni Maver przed swoim przybyciem na Uniwersytet Sapienza interesował się przede wszystkim językiem chorwackim, ale gdy został tytularnym profesorem

polonistyki w Rzymie, mógł się też poświęcić tłumaczeniom z polskiego, zwłaszcza dzieł literatury romantyzmu, głównie Słowackiego, Mickiewicza i Towiańskiego. Maver zajął się też analizą polskiego renesansu, skupiając swoją uwagę na Janie Kochanowskim oraz Mikołaju Sępie Szarzyńskim.

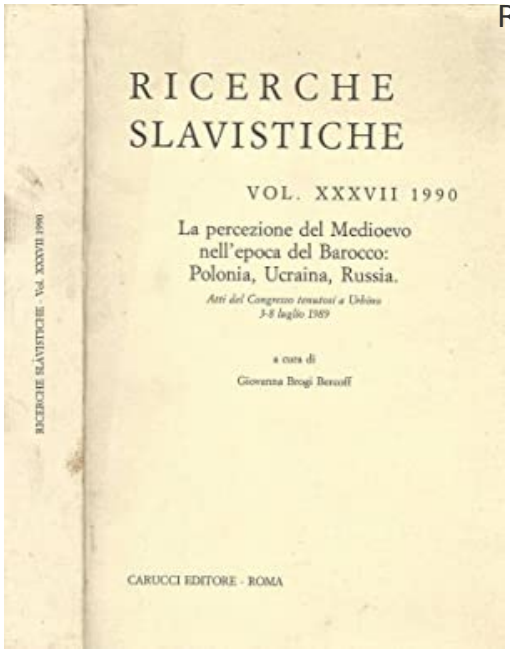

Riccardo Picchio, student Giovanniego Mavera i zarazem kontynuator jego akademickiego dzieła (objął katedrę po jego przejściu na emeryturę) zajął się natomiast polską literaturą od średniowiecza do oświecenia. Współpracował z Maverem, nad redakcją " **Ricerche slavistiche"**, prestiżowego pisma założonego w 1952 roku, i prowadził badania o charakterze lingwistycznym dotyczące różnych języków słowiańskich (nie tylko polskiego, a również rosyjskiego i bułgarskiego).

Także Sante Graciotti współpracował w Rzymie z Maverem i objął kierownictwo katedry po profesorze Picchio. Niemożliwie jest wyliczenie wszystkich obszarów zainteresowań badawczych profesora Graciottiego, tak są szerokie i różnorodne, jednak trzeba pamiętać, że polska literatura różnych epok oraz kontakty pomiędzy Włochami i Polską stanowią znaczącą część jego studiów. Sante Graciotti, oprócz tego, że był członkiem różnych stowarzyszeń naukowych i Polskiej Akademii Nauk, został też uhonorowany doktoratem honoris causa przez różne polskie uniwersytety.

Z kolei **Pietro Marchesani**, we własnych badaniach od zawsze był pod wpływem działalności Mavera. Potwierdzeniem tego jest nawet wybór tematu jego pierwszej publikacji (Krasiński), ale także kierunek późniejszych studiów, które w ciągu całej jego kariery naukowej oscylowały między renesansem a romantyzmem. Ważna część działalności tego przedwcześnie zmarłego uczonego, w okresie, kiedy już nie był związany z Rzymem, była poświęcona polskiemu teatrowi, a szczególnie twórczości Witkiewicza i Gombrowicza. Pietro Marchesani znany jest włoskiej publiczności dzięki tłumaczeniom najwybitniejszych dzieł polskiej literatury: to on przełożył Miłosza, Szymborską, Herberta, Szczypiorskiego, Konwickiego, Mrożka i wielu innych.

Inny uczony, którego twórczość jest niezwykle różnorodna, to Luigi Marinelli. Zaczynając od polskiego baroku i przechodząc do romantyzmu i pozytywizmu, w późniejszym czasie zajął się literaturą współczesną, wzbogacając swój dorobek o liczne przekłady dzieł polskich poetów i pisarzy (Miłosz, Wat, Krasicki, Kantor, Zanussi, Szymborska). Był też redaktorem podręcznika *Storia della letteratura polacca* i autorem dwóch jego rozdziałów, dając tym samym, pięćdziesiąt lat po publikacji książki Mariny Bersano Begey, cenne narzędzie wiedzy wszystkim Włochom, którzy pragną poznać ewolucję historyczno-literacką polskiej kultury. W dniu dzisiejszym profesor Marinelli posiada w swoim dorobku ponad dwieście

publikacji w różnych językach na temat: historii literackiej, komparatystyki, teorii literatury i translatoryki. Podręcznik historii literatury polskiej przez niego zredagowany. jest obecnie w używany przez wszystkie włoskie uniwersytety, w 2009 roku został też przetłumaczony na język polski i wydany przez wydawnictwo Ossolineum we Wrocławiu. Profesor Marinelli został wiele razy wyróżniony w Polsce, między innymi: doktoratem honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego jak i złotym medalem Zasłużony Kulturze Gloria Artis za zasługi dla polskiej kultury, jest też zagranicznym członkiem obu Akademii Nauk (PAN, PAU) Warszawy i Krakowa.

Profesor Lucyna Gebert, specjalizująca się w lingwistyce i skupiająca swoje zainteresowania na językach romańskich i słowiańskich, nie była oficjalnie członkiem katedry polonistyki, ale mimo to prowadziła kursy języka dla studentów aż do 2018 r., kiedy przeszła na emeryturę. Pod jej kierownictwem studenci mogli analizować podobieństwa i różnice między polskim i włoskim, zgłębiali problemy struktur polskiego zdania i, co nieczęsto się zdarza, poświęcali się też odkrywaniu frazeologii, dziedziny tyleż zaniedbanej w szkole, co ważnej w przekładach i generalnie w uczeniu się języków i kultur.

Wyniki badań Lucyny Gebert zostały opublikowane po włosku, francusku, angielsku, polsku, rosyjsku i wielu innych językach, w licznych specjalistycznych czasopismach akademickich.

Monika Woźniak, o której już była mowa, zajęła się tłumaczeniami z włoskiego i rozwinęła szczególne zainteresowanie teorią tłumaczenia, następnie poszerzając ten zakres o tłumaczenie audiowizualne, jak i o literaturę dziecięcą. Profesor Woźniak wprowadziła do programów nauczania zagadnienia własnych studiów (translatoryka, literatura dziecięca, literatura i film w zakresie science fiction, adaptacja literatury do kina, literatura kobieca), czyniąc je częścią programu studiów i angażując studentów w swoje fascynujące badania i publikacje. Dodatkowo, profesor Woźniak często zaprasza zagranicznych profesorów, dzięki programom wymiany dając tym samym życie aktywności na wysokim poziomie, bardzo cenione przez studentów.

Najnowszym powodem do dumy dla rzymskiej polonistyki jest nie opublikowany jeszcze, włoski przekład *Dziadów* Adama Mickiewicza pod tytułem *La festa dei morti*. Trudnego wyzwania przetłumaczenia jednego z największych dzieł polskiego teatru podjęła się doktor Giulia Olga Fasoli, która ukończyła niedawno studia doktoranckie na rzymskim uniwersytecie i kontynuuje swoją prace nad tekstem, aby zaproponować go włoskiej publiczności.

Na zakończenie, jak już wspominaliśmy, przechodząc od tłumaczeń do praktycznej nauki języka, warto wspomnieć, że aby sprostać wymaganiom związanym z dydaktyką polskiego dla Włochów na poziomie akademickim, Luigi Marinelli oraz Agnieszka Stryjecka opublikowali w 2014 r. *Corso di lingua polacca*, czyli podręcznik do nauki podstawowej gramatyki języka polskiego. Książka, bogata w materiały (czterdzieści lekcji, niemal czterysta zadań gramatycznych i leksykalnych, od poziomu zerowego do poziomu B1) zapewnia praktyczne

wyjaśnienia polskiej gramatyki po włosku, z tabelkami i przykładami. Podręcznik, łatwy i przystępny w korzystaniu, jest używany podczas lekcji polskiego lektoratu w rzymskim uniwersytecie, jak i w wielu innych włoskich uczelniach.

Czas wymiany i rozwoju kulturalnego: Uniwersytet Rzymski Sapienza i jego inicjatywy

Na przestrzeni lat Katedra organizowała (często z Instytutem Polskim w Rzymie i z Polską Akademią Nauk z siedzibą w Rymie) różne spotkania z naukowcami. Były to sympozja o wielkiej wartości naukowej i kulturalnej: nie mogąc wymienić wszystkich inicjatyw, warto wspomnieć przynajmniej niektóre z najnowszych, takich jak: ***Per Mickiewicz***, międzynarodowa konferencja z okazji dwustulecia narodzin Adam Mickiewicza (1998); *Il Mondo Familiare di Czesław Miłosz*, międzynarodowa konferencja i wystawa z okazji stulecia narodzin Czesława Miłosza (1911-2011), która odbyła się od 1 do 3 grudnia 2011 r.; *Cenerentola come testo culturale*
, konferencja międzynarodowa, która odbyła się między 8 a 10 listopada 2012, poświęcona jednej z najsławniejszych i najczęściej interpretowanych w literaturze, muzyce, teatrze, kinie i sztuce baśni, której towarzyszyła wystawa *Mille e una Cenerentola*, zaprezentowana w Bibliotece Narodowej w Rzymie; *Politica dell'arte, politica della vita: Tadeusz Kantor fra teatro, arti visive e letteratura*, konferencja międzynarodowa z okazji setnej rocznicy narodzin Tadeusza Kantora (od 30 listopada do 2 grudnia 2015 r.), rozważająca aktualność wielkiego artysty i człowieka polskiego teatru XX wieku; ***„Quo vadis": da caso letterario a fenomeno della cultura di massa***, konferencja i wystawa połączone z pokazami filmów historycznych, od 13 listopada 2016 do 5 stycznia 2017.

Na koniec trzeba przypomnieć o wyjątkowym miejscu, jakim jest Biblioteka Wydziału Języków Obcych: w swoich zbiorach posiada ona znaczną ilość tytułów i środków w sekcji polonistycznej. Mówimy o dziełach literackich w języku oryginalnym i o tłumaczeniach na język włoski, o podręcznikach do nauki języka i historii literatury polskiej, ale również o słownikach, encyklopediach i o dużej liczbie czasopism, nie licząc rzadkich tomów, które są owocem poszukiwań, zakupów i darowizn. Wiele z tych tomów dotarło do tej biblioteki dzięki zaangażowaniu niektórych wykładowców, a także za sprawą darowizn prywatnych osób i bibliotek, jak to się stało w przypadku Funduszu Zahorskiego.

Kiedy mówimy o Katedrze, trzeba pamiętać, że jest ona przede wszystkim miejscem spotkań profesorów, wykładowców i studentów. O ile łatwo jest wymienić profesorów, którzy tu nauczali, jest niemożliwością, z oczywistych powodów, odtworzyć listę studentów uczestniczących w wykładach i dyskusjach, którzy uczyli

się i pokochali język polski i kulturę dzięki Uniwersytetowi Sapienza. Zdarza się słyszeć pytanie: „Kto uczy się polskiego?” i ocenić, że odpowiedzi na to pytanie są tak liczne jak motywacje osób zasiadających w ławkach na lekcjach języka i literatury polskiej. Są osoby, które przypadkowo zaczynają przygodę z językiem polskim, po zapoznaniu się z innymi językami słowiańskimi, i dzięki temu, że w odróżnieniu od innych państw Europy Środkowo-Wschodniej, Polska jest częścią Unii Europejskiej i można ją odwiedzić bez problemów, także dzięki stypendiom i stałym kontaktom akademickim. Dla niektórych natomiast język polski staje się drzwiami do odkrywania słowiańszczyzny, jako drugi język z tej samej rodziny

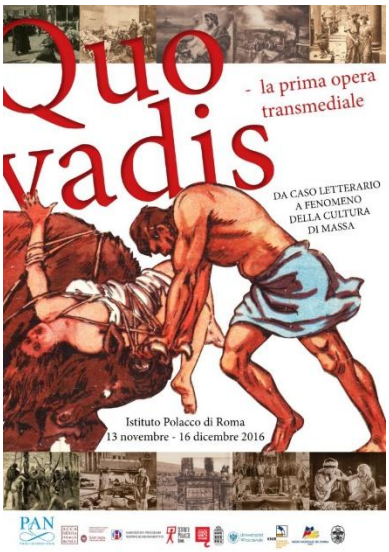

językowej, tak by połączyć własne preferencje i wykorzystać je do dalszej nauki. Nieraz na kursy języka polskiego zapisują się ci, którzy chcą odkryć i poznać lepiej swoje korzenie i dodać do niewielu słów używanych w domu szerokie i kompletne słownictwo, żeby mieć możliwość rozumienia i być rozumianym w języku polskim także w dziedzinach zawodowych. Ponadto, często na lekcje przychodzą ci, których zafascynowali sławni polscy intelektualiści, artyści lub sportowcy (papież Wojtyła, rajdowiec Kubica i dramaturg Kantor), albo pamiętają koleżankę z dzieciństwa, która częstowała ich polskimi krówkami. Bywa, że przygoda z polskim jest rzeczą przejściową, natomiast dla niektórych staje się początkiem nowego rozdziału w życiu. W każdym przypadku, jest ważną częścią nauki.

To, że Katedra Języka i Literatury Polskiej na Uniwersytecie „Sapienza” w Rzymie, przez dziewięćdziesiąt lat istnienia, dała wielu studentom możliwość poznania Polski, przywiązania się do polskiej kultury, odkrycia interesujących przedmiotów, sprawia nam przyjemność i daje powód do dumy. Pragniemy zatem kontynuować i wzmocnić w przyszłości polonistykę po to, żeby uczyć języka i literatury polskiej na Sapienzy nowe roczniki i pozwolić wielu innym młodym ludziom kultywować swoje pasje naukowe i indywidualne, proponując im i sobie nowe wyzwania, które przynosi czas.

Agnieszka Stryjecka

Z języka włoskiego przetłumaczyli: ***Angela Baldinu, Martyna Cichomska, Paulina Musiał, Eleonora Tosi, Przemysław Wiśniewski****,*
studenci polonistyki Uniwersytetu "La Sapienza", uczestnicy projektu „*Geopolonistyka* – wirtualny most pomiędzy kulturami”.

Tłumaczeń dokonano w ramach projektu „*Geopolonistyka* – wirtualny most pomiędzy

kulturami”, finansowanego przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej (program "Promocja języka polskiego").

#Geopolonistyka

#GeopolonistycznyMost

Do pobrania:

- podcast_wloski_warsztaty_1.mp3
- Polonistyka_Sapienza_newsletter.pdf
- Guida_bibliografica_per_gli_studenti_di_polonistica.pdf
- Polonistica_alla_Sapienza.docx

Linki:

- https://www.facebook.com/laurealinguesapienza/
- https://www.facebook.com/pages/Dipartimento-di-Studi-Europei-Americani-e-Interculturali/115218791898521
- https://www.lettere.uniroma1.it/
- https://polonisticasapienza.wordpress.com/

Słowa kluczowe: polonistyka, Sapienza, GeopolonistycznyMost, Geopolonistyka, Włochy